№ 244 Դեկտեմբերի 31 Ուրբաթ 1882 Դեկտեմբերի 31 Ուրբաթ № 244

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

...ընթերցողներին:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: ...կ Երևանից: Նամակ Մեծ-Ղարաքլիսայից: ...խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ...ԹԻՒՆ: Նամակ Պարսկաստանից: Արտաքին ...—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅ...ՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Խաչագողի յիշատակարան:

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐԻՆ

...րհաւոր նոր տարի, սիրելի ընթեր...ր:

...ա վերջացաւ „Մշակի“ գոյութեան ... և մէկերորդ շրջանը և այս օրերս ...լու է մեր լրագրի տասն և երկրորդ ...նը:

...ր սովորութիւնը չէ մեծ մեծ և անի...րծելի, երազական բաներ խոստանալ ...ընթերցողներին, մեր սովորութիւնը չէ ...ակ ֆրազներ ասել:

...րկայ համարը կը լինի „Մշակի“ վեր... համարը ներկայ 1882 թւի: Վաղը ...տարվայ առաջին օրն է: Առաջիկայ ...3 թւի, իսկ „Մշակի“ տասն և երկրորդ ...նի առաջին համարը կը հրատարա... յունվարի 9-ին, ինչպէս և անցեալ ...ին արեցինք:

...ենք ոչ ոքին չենք ստիպում, ոչ ոքին ...խնդրում գրվել „Մշակին“: Ով որ հա...ում է „Մշակին“, ով որ սիրում է մեր ...իրը, ում համար մեր թերթը տասն և ... տարի շարունակ մատուր և բարոյա-կան կենսական պահանջ է դարձել, ով որ հասկացել, ըմբռնել է մեր լրագրի ուղղութիւնը և համակրում է նրան,—նա անշուշտ կը գրվի մեր լրագրին և այս տարի, առանց որ նրան խնդրեն, կամ ստիպեն զանազան արհեստական միջոցներով գրվելու: Այդ տեսակ միջոցներ մենք երբէք չենք գործ դրել և երբէք էլ չենք գործ դնի:

Մենք կրկնում ենք. մենք աւելորդ ենք համարում մեծ մեծ ֆրազներ անել: „Մշակի“ ուղղութիւնը, նրա տասն և մի ամեայ ընթացքը արդէն բաւական յայտնի են ամենքին:

Ինչպէս մենք նորերումս ասեցինք, մենք և ապագայումն էլ, մազի չափ փոխելու չենք մեր լրագրի ուղղութիւնը, բայց, ընդհակառակն, մեր կարողութեան չափ միշտ կաշխատենք աւելի ընդարձակել, աւելի որոշ դարձնել մեր բռնած ուղղութիւնը:

Ցանկանում ենք թէ ձեզ և թէ մեզ, թէ ընթերցողներին և թէ „Մշակին“ աւելի բաղդաւոր տարի, քան թէ անցած բոլոր տասն և մի տարիներ:

Շնորհաւոր նոր տարի:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Դեկտեմբերի 20-ին

Քանի ժամանակ սորանից առաջ «Մշակը» ասում էր թէ՝ հարկաւոր է մարդիկ ուղարկել, որ հսկեն էջմիածնի հաշիւներին, բայց փոխանակ լսելու, «ձայն բարբառոյ յանապատի» արեցին. «Մշակը» մի անգամ չէ ասել, այլ շարունակ իր թերթի սիւները լցնում էր այդպիսի առաջարկութիւններով, բայց ոչ ոք լսող չեղաւ, հայ հասարակութեան և մի քանի առ երես ազգասէր թերթերի համար մի և նոյնն էր:

Գալիս է 1882 թ. դեկտեմբերի 6-ը, Վեհափառը վախճանվում է, գալիս են զանազան քաղաքներից պատգամաւորներ, մամուլի ներկայացուցիչներ. մեծ և ճոխ հանդիսով յանձնում են Գէորգ IV-ի մարմինը հողին, միւս օրն բացում են կնքված և մեծ յոյսեր խոստացող վեհարանը: Բոլորը մեծ յոյսեր ունէին և միլլիօնաւոր ոսկիներ էին երազում այն գիւթական արկղից, բայց ինչ են տեսնում... 61 րուբլի 80 կոպ. արկղում և 3 ր. 70 կ. գրպանում և երկու հատ ոսկի:

Ասում են թէ այժմ Մանկունոյ հաշիւ պէտք է պահանջեն, մենք չենք խմանում... բայց այսքանը կարող ենք ասել որ նորին սրբազնութիւնը այստեղ էլ կարդարանայ և առօք փառօք կերթայ Բրուսա...

Հաստատ տեղեկութիւններից գիտենք, որ այս օրերս Սինօդը հրամայել է, որ շուտափոյթ գան էջմիածին Թիֆլիսից Աղաջանեանց տէր Սարգիսը և Օղէսայից Խորասանջեանց քահանան. ասում են որ նոցանից պահանջելու են հաշիւներ, իբրև Մանկունու համախոհներից, աւելի լաւ ասել նորա փօստայից... Նոյնպէս սինօդը պահանջում է փօստային կառավարութիւնից իմանալու թէ ինչքան փողեր են ուղարկված կամ ստացված կաթողիկոսի և Մանկունու անուններով զանազան ժամանակներում և ինչ արժողութիւնների:

Ցանկալի էր, որ այդ բոլորը մերկացվէր և բարձրացնէին վարագոյրը այն անձանց երեսից, որոնք չեն ամաչել և իրանց խղճմտանքը վարագուրել են յօդուտ իրանց գրպանի...

Շատերից լսել ենք թէ ճեմարանը ապահոված է, բայց ահա երրորդ ամիսն է ինչ որ ճեմարանի ուսուցիչները ռոճիկ չեն ստացել և վրդովմունքի մէջ են բոլորը:

Նկատող

ՆԱՄԱԿ ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԼԻՍԱՅԻՑ

Դեկտեմբերի 22-ին

Անցան աշնանային եղանակները. սորանից յաջորդեցին ձմերայինները. բայց կարելի՞ է ձմերային համարել. ո՛չ երբէք: Դեկտեմբերի 22-ն է, սակայն մենք դեռ ևս մանրակաթիլ անձրևների ենք հանդիպում. մի խօսքով բնութիւնը այս աշունն տարօրինակ դիրք է ընդունել:

Զանազան տեղերից միշտ տրտունջներ ենք լսում այս կամ այն դպրոցի խռովութիւնների կամ անապահով վիճակների մասին: Հետևեալ տխուր լուրը ևս անցեալները իմացանք: Ջալալ-Օղլու դպրոցը, որ Լօռու սահմանում կենտրոնական կարելի էր համարել, օլիմպիական գագաթից նայող տեղացի գործիչների շնորհիւ, այժմ փակված ենք տեսնում: Մօտ 12,000 ր. ունենալ և կարճ ժամանակամիջոցից յետոյ 200 ր. գումարից աւելի մնացուկում չը թողնել՝ դա հանելուկ է մեզ համար: Մնացուկը գնել են՝ փողերը արտաքին գողերից պաշտպանելու համար. այն ինչ երևում է, որ նոցա կարծեցեալ թշնամիքը տանու են եղել: Բայց դպրոցը դրանից ինչ՞ն է պէտք. դրանց մեծ մասի (մանաւանդ երիտասարդների) գործն է, ցերեկը պարապ փողոցներում ճանճ որսալ, իսկ գիշերը միկիտանների խանութներում հարբել, թուղթ խաղալ և անբարոյական ճանապարհների դիմել: Բայց մեր դպրոցները: փառք Աստուծոյ. նոքա հանդարտ և անսայթաք քայլերով յառաջ են գնում: Ուսումնական և հոգաբարձական վարչու-

ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

...արմանալի բան է մարդու սիրտը, այն ևս ...րբեք, անփորձ պատանու սիրտը. շատ ան... ինչ բանին որ փափագում է նա, խելքն էլ ...յանայի նման այնպիսի ապացոյցներ է առաջ ...ում, որ անպատճառ կատարվի այդ փափագը: ...Ցանկանում էի տեսնել և՛ մօրս և՛ Սառային: ...ն պէտք էր տալ գերադասութիւնը: Սիրտս ...ր, իմ էր՝ Սառային, իսկ խելքս, փոխանակ հա...ակելու նրան, իրան օգնութեան կանչելով ...չութիւնը ու խոհեմութիւնը, հաստատում էր ...իս ...ամիքը, ասելով ինձ, չէ, առաջ մօրդ ... մի գնա, այնտեղ կարող են սարվազներ լի... ֆէրրաշներ լինել, կառավարութեան մարդիկ ...լ և այլն: Այդ բոլորը երևակայում էի ես, ...մեևև սրտիս շահերին նպաստաւոր էին գը...ք...: Սառան կապված էր իմ հոգու հետ, ես ...ն սիրում էի:

...եմ կարող նկարագրել, թէ ի՛նչպիսի ոգևորու...ամբ մօտեցայ ես նրանց տանը: Երեք ամբողջ ա...նեք չէի տեսել նրան: կատուն այնպէս արագու...ամբ չէր կարող թռչել, ինչպէս ես բարձրացայ ...նց կտուրի վրայ: Տարվայ այն եղանակում բա... գիւղացիները կտուրների վրայ են պառկում: ...ռան քնած էր ինչպէս մի երեխայ: Ես մօտե... ձեռքով շօշափեցի նրա երեսը: Նա զարթ... մի անսովոր ճիչ բարձրացնելով: Ես փօշմա...ի, որ իմ անզգուշութեամբ վախեցրի նրան:

—Ես եմ, Սառա:

Նա ճանաչեց իմ ձայնը և հանգստացաւ:

—Ա՛խ, ինչու եկար այստեղ... գնա... հիմա ...յրս...

Ես յետ քաշվեցայ, վախենալով, մի դուցէ զարթեցնեմ նրա հօրը, որ աղջկանից մի փոքր հեռու պառկած էր: Սառան մայր չունէր: Երկու քայլ չէի փոխած, երբ ականջիս դիպաւ նրա հազիւ լսելի ձայնը.

—Գնա ներքև, այնտեղ սպասիր ինձ...

Ո՛րքան ուրախալի էր այդ ձայնը: Ես խուլ կտուրից իջայ նրանց բակը, նստեցի սրահում և անհամբերութեամբ սպասում էի: Շատ չանցաւ, Սառան բոլորովին հագնված, այնտեղ եկաւ: Նա հանդիպեց ինձ նոյն հիացմունքով, որպէս մէկի սիրելին գերեզմանից յարութիւն է առնում: Այսպիսի դէպքերում սիրոյ զգացմունքը լուռ է մնում, տիրապետում է միայն ուրախութեան հրճուանքը, այն ևս արտասուախառն ուրախութեան, երկնչելով, մի դուցէ սիրելին կրկին դէպի գերեզման վերադառնայ...

Սառան ճրագ վառեց, մենք մտանք նրա սենեակը: Առաջին բանը, որ նրա աչքին ընկաւ, էր իմ հագուստը:

—Ա՛խ, այդ ինչ է, քո շորերը ինչպէս պատառոտվել են... ո՛րքան կեղտոտվել է քո չափիկը... ասաց նա ցաւակցաբար:

—Անտառների մէջ այսպէս է լինում, Սառա:

Նա պատրաստում էր թել ու ասեղ, որ կարկտնէ հագուստիս պատառոտած տեղերը: Բայց ամբողջ ամիսներով մացառների և ծառերի մէջ նրանք այնպէս էին քրքրվել, որ փոքր ի շատէ նորոգելը մի քանի օրվայ գործ էր, թէև բարի Սառայի սիրտը ցաւում էր ինձ այդ վիճակի մէջ տեսնել և մտածում էր նոյն րոպէում նորոգել բոլորը:

Յանկարծ նա թելն ու ասեղը մի կողմ դրեց, կարծես թէ, մոռացաւ հագուստիս վիճակը, և մի նոր բան մտաբերելով, ասաց.

—Ա՛խ, ո՛րքան լաց եմ եղել ես, Մուրադ... ո՛րքան տանջվել եմ...

—Ինչի՞ համար:

—Ասում էին, թէ...

—Ի՞նչ էին ասում:

—Ա՛խ, շատ խօսքեր էին ասում... ասում էին քեզ բռնել են... ասում էին քեզ բանտն էին դրել...

—Հիմա տեսնում ես, որ այդ բոլորը սուտ է. ես քեզ մօտ եմ:

—Հիմա ես ուրախ եմ: Բայց...

—Դու կարծում ես ինձ դարձեալ կը կալանաւորեն:

—Ո՛չ... ես կարծում եմ, որ քեզ միւսանգամ չեմ տեսնի...

Ի զուր ես այդպէս կարծում, Սառա, Աստուած կօգնէ ինձ. ինչպէս մինչև այսօր չը կարողացան կալանաւորել, այսուհետև ես Աստուած կը պահպանէ ինձ: Ես սկսեցի մխիթարել նրան:

—Ո՞ւր էիր այդքան ժամանակ, ո՞րտեղ էիր պահված, հարցրեց նա: Ես նկատեցի, որ ձայնը սկսեց դողալ:

—Այդ մի՛ հարցրու, Սառա:

—Ի՞նչու, ես չի՞ պիտի գիտենամ:

—Յետոյ կասեմ քեզ:

Նա լուռ կացաւ, և հեկեկալով սրբում էր արտասուքը:

—Ի՞նչու ես լաց լինում:

—Ասում էին, որ դու գողերի հետ ես ապրում...

Խեղճ աղջիկ, նա լաց էր լինում, նրա համար, որ ես գողերի հետ էի ապրում: Խաչագողի աղջիկը զզվում էր գողերից... դա հաղուագիւտ երևոյթ էր... դա մի մարգարիտ էր աղբի մէջ ընկած... Մի քանի րոպէից յետոյ հարցրեց նա.

—Դու մօրդ տեսե՞լ ես:

—Դեռ չեմ տեսել, ուզում եմ գնալ նրա մօտ:

—Ա՛խ, նթէ գիտենայիր, թէ ո՛րքան մաշվել է, ո՛րքան հալուել է նա քո պատճառով... խեղճ կինիկ, աչքերից արտասուքը չէր ցամաքում, միշտ լաց էր լինում... Ամեն օր գնում էի նրա մօտ, գրկում էր ինձ, համբուրում էր, ասում էր՝ «Մուրադիս կարօտութիւնը քեզանից եմ առնում, Սառա, դու որդուս նշանածն ես»... Ամեն անգամ խօսալիս, քո անունն էր յիշում, ասում էր, Աստուած այնքան ժամանակ հոգիս չառնէ, մէկ էլ տեսնեմ որդուս, ու յետոյ մեռնեմ...: Հիմա, ո՛րքան կուրախանայ, Մուրադ, եթէ քեզ տեսնելու լինի:

Ես հարցրի Սառայից, թէ իմ բացակայութեան միջոցում ինչեր էին պատահել մեր տանը: Նա սարսափելի գոյներով նկարագրեց այն բոլոր տանջանքները, որ կրել էր մայրս տեղային պարսիկ պաշտօնատարների, ֆէրրաշների և սարվազների ձեռքից: Պատմեց, թէ ամեն օր գալիս էին, մօրս ասում էին, ո՛ւր է որդիդ, կամ որդուդ պիտի տաս մեր ձեռքը, կամ այնքան փող պիտի տաս մեզ, որ քեզ ժամանակ տանք, մինչև որդուդ գտնես: Եւ այսպէս ամեն անգամ «ղուլլուղ» և «ռուշվաթ» էին առնում, յետոյ գնում էին: Մայրս փող չունէր, որ տար և ազատվէր: Սառայի հայրը գնում էր, նրանց փող էր տալիս և ճանապարհ էր դնում: Քոյրերս միշտ Սառայենց տանը թաքնված էին լինում, երբ նրանք գալիս էին. մայրս չէր ուզում, որ ֆէրրաշները նրանց երեսը տեսնեն: Այսպիսի շատ բաներ պատմեց ինձ Սառան, իմ սիրտը կտոր-կտոր էր լինում այդ բոլորը լսելու ժամանակ: Եթէ ես մի որ և իցէ յանցանք էի գործել, թող պատժէին ինձ: Ինչով էր մեղաւոր մայրս, ինչով էին մեղաւոր քոյրերս, բարեկամներս: Բայց դա մեր երկրի կարգն էր, կորածի, մեռածի յանցանքների համար մնացածներին պատժել...

Լոյսը սկսել էր բացվել. լսելի եղաւ գիւղական ժամատան կոչնակի ձայնը. այլ ևս Սառայի մօտ երկար մնալ անկարելի էր. շուտով նրա հայրը կիջնէր կտուրից, կը լուացվէր, որ եկեղեցի գնայ աղօթելու: Սառան չէր ցանկանում, որ իր հայրը մեզ միասին նստած տեսնէր: Զարմանալի բան է սովորութիւնը: Սառան իմ նշանածն էր, քանի տարի էր, որ մայրս այդ նազելի աղջկան նշանել էր ինձ համար որպէս հարսնացու: Բայց մենք իրաւունք չունէինք միմեանց հետ տեսնվելու, միմեանց հետ խօսելու, մինչև այն օրը, քանի որ դեռ քահանան Աստուծոյ սեղանի առջև չէր ասել՝ թէ նա իմ կինն է, իսկ ես նրա ամուսինը: Եւ մեր երկրում խիստ սրբութեամբ էր պահպանվում այդ կարգը:

թիւնները սիրով գործում են. սրանց օգնութեան ձեռք են մեկնում պ. պ. Փիրումեանցը և տանուտէր Գ. Աքուլեանցը։ Սրանց շնորհիւն է, որ այսօր պատրաստ ունենք նաև օրիորդաց դպրոց. մինչև այսօր դասախօսութիւնը լինում էր վարձած տան մէջ, իսկ եկող թւի յունվարի սկզբից դասաւանդութիւնը կը լինի նոր դպրոցում։ Մի խօսքով ամեն մարդու գործունէութեան այստեղ յիշելը երկար կը լինէր. ժամանակը ամեն բան կը պարզէ. բայց և այնպէս առանձին շնորհակալութեան արժանի է նաև պ. Ս. Տէր-Մէլքիսեդեկեանի անխոնջ աշխատանքը։

Ամսիս 19-ին, գիշերը ժամը 12-ին այստեղ մի տխուր արկածք պատահեց։ Այդ գիշերը մեր ուսուցիչներից մէկի հարսանիքն էր. ժամը 12-ին, երբ գնում էին եկեղեցի պսակադրութեան ծէսը կատարելու, յանկարծ եկեղեցու դուռը բացված գտան. բանից երևեցաւ, որ անգութ աւազակները եկեղեցու սարսափելի ամուր երկաթապատ դռները կոտրատելով՝ գողացել են 300 ր. և մէկ մամատուփ։ Մեր եկեղեցին բաւական հարուստ է արծաթեղէնի և ամեն զարդի կողմից։ Հարսանիքը շուտ վրա հասնելու համար, աւազակներին չէ յաջողվել բոլորը գողանալու. գողերի մասին ոչինչ դեռ ևս յայտնի չէ։

Ամեն տեղ սովորութիւն է, որ կիրակի օրերը կրպակները փակում են, իսկ Մեղրում այդ չը կայ. չը գիտեմ ինչու։ Մենք քրիստոնեայ ենք. քրիստոնեայք պարտաւոր են կիրակի օրերը սուրբ պահել. այստեղ կիրակի օրերը ևս առևտուր են անում, որով և ժամանակ չեն ունենում ամեն կիրակի օրվայ սուրբ պատարագի խորհրդին ներկայ լինելու։

Փամբակեցի

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 28 դեկտեմբերի

Երկու օր սրանից առաջ ինձ վիճակվեց ներկայ գտնվել Հաւլաբարի հանդստարանում մի այնպիսի անվայելուչ եղելութեան, որի մասին լռելը մեծ անխոհեմութիւն կը լինէր։ Ահա, թէ բանը ինչումն է։

Իմ ծանօթներից մէկը մեռնելով վերջին չքաւորութեան մէջ և թողնելով մանր որբեր, նրա թաղման ծախսը յանձն էին առել իրանց հաշւով պ. պ. Ա. Յակոբեանց և Խ. Աբգարեանց, որոնց գործարանում ծառայում էր հանգուցեալը շատ փոքր ռոճիկով։ Այդ օրը հանգուցեալին հողին պահ տալուց յետոյ պ. Աբգարեանցը ծխատէր քահանային, Նորաշէնի տէր Յովսէփ Մամուլեանցին բացատրելով հանգուցեալի աղքատութիւնը (որի մասին ինքն էլ անկասկած պէտք է տեղեակ լինէր), խնդրում է տէր հօրը բաւականանալ 10 րուբլով, այն ինչ տէր-հայրը չպա[illegible]մ է նրա երեսով այդ փողերը և զայրացած ասում է՝ «դեռ միայն իմ հախս 20 րուբլի է, իսկ 15 րուբլ էլ հարկաւոր է միւս երկու քահանայոց համար»։ Աւելորդ եմ համարում մի առ մի յիշել թէ ինչ անվայել խօսակցութիւններ եղան այդ առևտուրի վերաբերմամբ, միայն այսքանը կասեմ, որ ամենքը խնդրում էին տէր հօրը ընդունել 10 րուբլը, բայց նա չը վերցրեց և անդադար կրկնում էր նոյն խօսքերը թէ՝ «իմ հախս 20 րուբլի է»։

Ես մինչև այժմ չը գիտէի և միայն այդ օրը իմացայ, որ քահանաների ամեն մի կարգակատարութիւնը որոշեալ մ ա ղ ա ն դ ա է ունեցել։

Ապա ուրեմն այս մօտ օրերս որ ես հրաւիրված եմ մէկ բարեկամիս երեխան մկրտելու, որի ծխատէր քահանայի հետ դեռ պատիւ չունեմ ծանօթ լինելու, ուստի ստիպված եմ պատուական «Մշակ» թերթի միջոցաւ խնդրելու նոյն իսկ տէր Յովսէփ Մամուլեանցից, որ նա ինձ ցոյց տայ թէ՝ որտեղ կարելի է գտնել այն հ ր ա հ ա ն գ ը, որտեղ տպած է քահանաների ամեն մի կարգակատարութեան ա ղ ի ւ ս ա կ ը, որ ես էլ բարեկամիս երեխայի մկրտութեան օրը այդ որոշված մաղանդայից չը շեղվեմ և մի անծանօթ քահանայի տեղիք չը տամ այդ տեսակ անպատկառութեան։

Յոյս ունեմ, պ. խմբագիր, որ այս փոքրիկ նամակս կարժանանայ տպագրութեան ձեր պատուական թերթի առաջիկայ համարի մէջ, որպէս զի մեր հոգևոր վարչութիւնը արժանի ուշադրութիւն դարձնէ այսպիսի հովիւների վրա։

Գ. Ս.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Մշակի» ներկայ 244 համարը այս 1882 թւի վերջին համարն է։ Անցեալ տարի հրատարակեցինք առաջին համարը 9-ին յունվարի։ Այս տարի էլ «Մշակի» առաջին համարը կը հրատարակենք յունվարի 9-ին։

—

ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ հրատարակվող «Պսակ» լրագրի № 33 մէջ կարդում ենք հետևեալ կտորը, որ և նոյնութեամբ արտատպում ենք այստեղ։ «Կաթողիկոսը վախճանվեց. մեծամասնութեան հետ մենք ևս մեր աչքերը դարձրել էինք վեհարանի կիքված դրամը և թէև շատերի պէս մենք շատ բան չէինք սպասում, բայց և այնպէս այն էլ չէինք սպասում ինչ որ յայտնվեցաւ։ Ամսիս 14-ին սինօդականները Թիֆլիսից և Ալէքսանդրապօլից եկած պատգամաւորների ներկայութեամբ բաց են անում վեհարանը ցուցակագրելու միջի գտնված իրեղէնները։ Բանից դուրս է գալիս որ Մանկունի եպիսկոպոսը և ընկ. բաւական վարժ աւելողներն են եղած եղել։ Վեհարանում գրեթէ ոչինչ չեն գտել։ Դեռ 1867 թւին վեհարանին ցուցակով տուած արծաթեղէններից շատ չնչին մասն է մնացած եղել. իսկ դրանից յետոյ ընծաները և յանուն կաթողիկոսի ընծայվածները ամենն էլ գոլորշիացած են եղել։ Իսկ այն գիւթական սնդուկը, ուր մի նշանաւոր գումար էինք երազում շատերս, բացել են և նրանում գտել են 61 ր. 80 կ., աւստրիական մի մեծ ոսկի և մի հատ հօլլանդական ոսկի։ Ահա այն միլիօնը որ սպասում էին այդ սնդուկից ամենքը։ Բայց չէ։ այդտեղ եղել է նոյնպէս և մի թուղթ, իբր թէ հանգուցեալ Հայրապետի թողած կտակը Քերեստիճեանի ձեռքով գրած։ Գէորգ Կաթողիկոսի բոլոր գործերի պսակը ճեմարանն էր. ամենքս հաւատացած էինք որ նրա գոյութիւնն ապահոված է։ Բայց հանգուցեալ Հայրապետի սպասաւոր եպիսկոպոսն ու Ստեփաննիկը չափազանց ապերախտ են հանդիսացել, ձեռնամուխ լինելով և այն ամենին, որով պիտի պարծենար Գէորգ կաթողիկոսի գերեզմանը։ Էջմիածնի գանձարանում Գէորգ IV-ի գահ նստելուց առաջ եղել է 189,532 րուբլ զանազան տեղերում տոկոսով տրված։ Անցնում է 16 տարի. գերեզմանն է իջնում Գէորգ IV-որդը. բաց են անում գանձարանը և գտնում են այնտեղ ընդամենը 315,120 րուբլ տոմսակների այժմեան ընթացիկ գնով, իսկ իսկական գնով հաշված 267,189 րուբլ, որոնց մէջ և Ալաշկերտցոց 17,000 րուբլ գումարը։ Ուրեմն բացարձակապէս կարելի է ասել, Գէորգ Կաթողիկոսի օրով գումարը չէ աւելացել այլ ծախսվել է, որովհետև եթէ գանձարանի նախկին 189,532 րուբլ գումարը 5 տոկոսով հաշւենք 16 տարում կանի 345,000 րուբլուց աւելի։ Մենք այս տխուր եղելութիւնը վերագրում ենք այն եպիսկոպոս ու աշխարհական անձերին, որոնք թափվել էին վեհարանի ու Էջմիածնի վրա, օգուտ քաղելով Վեհափառի թէ հիւանդութիւնից և թէ դէպի նրանց ունեցած նրա հաւատից։ Այդ ամենի պարագլուխ էին Մանկունին և ընկ.»։

—

Թիւրքաց Հայաստանից ստացած մասնաւոր նամակից քաղում ենք հետևեալը։ «Բռնված երիտասարդները դեռ Էրզրումի բանտերումն են. ընտանիքները մնում են զուրկ իրանց օրական հացը հայթայթողների օգնութիւնից։ Թիւրքաց մանր պաշտօնեաներ, կարծես ուրախացան որ նրանց թոյլ է տուած իբր թէ քաղաքական պատրուակով մտնել Էրզրումի հայոց իւրաքանչիւր տուն։ Ինչ որ կտոր թուղթ են գտնում տներում, դա համարվում է յեղափոխական թուղթ, բայց դա պատրուակ է միայն. Թիւրք ստորին պաշտօնեաները խուզարկելով հայերի տները, տանում են ձեռքն ընկած ոսկի, արծաթ, ականեղէններ, շալեր,—վերջապէս ամեն բան ինչ որ հաճելի է իրանց։ Եւ դա անուանվում է քաղաքական դաւադրութեան բացվելը, դա անուանվում է քաղաքական խուզարկութիւն։ Այդ հնարած հայոց դաւադրութիւնը, հայոց գաղտնի ընկերութիւնը Էրզրումի մէջ մի միջոց է, մի առիթ է միայն պաշտօնեաներին ամեն տները մտնել, տների ներսը տակն ու վրա անել և քիչ շատ թանգագինը կողոպտել, յափշտակել»։

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԵՏԻՑ մեզ գրում են։ «Մեր քաղաքի շրջակայքում դեռ կատարելապէս չեն վերջացել զանազան չարագործութիւններ։ Այս դեկտեմբեր ամսի սկզբներում կրկին կալանաւորվել են երկու յայտնի փախստական պարսիկ աւազակներ, որոնք շատ ժամանակ է թափառում էին երկրում ու սարսափ էին տարածում համարեա երեք շրջակայ գաւառների գիւղացիների մէջ։ Շնորհիւ գաւառապետի օգնական Ս. Խանադեանի նրանք կալանաւորվեցին «Գինէլի» կոչված անտառում որ գտնվում է լճի հարաւային կողմում։»

—

Նոյն տեղից դեկտեմբերի 26-ից մեզ գրում են։ «Այստեղ զարմանալի տաք եղանակներ է անում։ Անցեալ տարի այդ ժամանակ բաւական ձիւն կար ու ցրտեր էր անում, իսկ այս տարի, թէև սարերի վրա արդէն ձիւն կայ, բայց քաղաքում դեռ ցուրտ չէ ամենևին։»

—

ԻԳԴԻՐԻՑ մեզ գրում են դեկտեմբերի 6-ից հե-

ժամատան բարձրութիւնից լսելի եղաւ կոչնակի երկրորդ անգամի զարկը։ Ամբողջ Սարան այժմ ոտքի վրա էր։ Ծերունիները, պառաւները պիտի գնային ժամ աղօթելու, իսկ աւելի մանկահասակները պիտի գնային դէպի մշակութեան դաշտերը գործելու։

Մեր տունը Սառայենց տնից բաժանված էր մի ցած միջնապարիսպով միայն։ Այդ միջնապարիսպը, գիշերային մթութեան ժամանակ, շատ անգամ եղել էր մի խորհրդապահ վկայ իմ և Սառայի տեսութիւնների։ Նա կանգնած իրանց բակի կողմից, ես կանգնած մեր բակի կողմից, իսկ մեր մէջտեղում միջնապարիսպը, ամբողջ ժամերով խօսում էինք, խօսում ու չէինք կշտանում։ Իսկ այժմ։—Այժմ ես փախչում էի Սառայից, որպէս մի յանցաւոր, որ արժանի չէր նրա սիրոյն։

Սառային դեռ յայտնի չէին իմ վարպետի արհեստանոցում պատահած անցքի մանրամասները. նա դեռ չը գիտէր, թէ ինչ պատճառով ոստիկանութիւնը որոնում էր ինձ, նա միայն մի բան էր լսել, թէ ես «գողերի հետ եմ ապրում»... Այդ մասին նա մի քանի րոպէ առաջ հարցրեց ինձանից, իսկ ես նրա հարցը թողեցի առանց պատասխանի։ Ամօթը խեղդում էր ինձ. ինչ վատ բան է գողութիւնը... Սառան էլ ինձ չի սիրի, մտածում էի ես, նա բարի աղջիկ է, նա գողին չի սիրի...

Երբ ես կանգնեցայ, պատրաստվում էի բաժանվել Սառայից, հարցրեց նա.

—Դու դարձեալ նրանց մօտ ես գնում։

—Ո՞ւմ մօտ։

—Այն գողերի մօտ...

—Եթէ դու գիտենայիր, Սառա, թէ ինչ տեսակ տղերք են նրանք, դու երբէք ինձ չէիր մեղադրի, որ ես անցուցի նրանց հետ մի քանի ամիսներ։ Նրանք այնքան սիրելի տղերք են, որ եթէ դու տեսնելու լինէիր նրանց, ինքդ էլ կը սկսէիր սիրել։ Նրանք վատ տղերք չեն, Սառա, և ես ցաւում եմ, որ հանգամանքները բաժանեցին ինձ նրանցից...

Նա, կարծես թէ, հանգստացաւ։

—Հաւատում եմ քո խօսքերին, ասաց նա։—Բայց հիմա ու՞ր ես գնում։

—Գնում եմ մօրս մօտ։

Այդ միջոցին բակից լսելի եղաւ Սառայի հօր ոտնաձայնը։ Նա իջել էր կտուրից, պատրաստվում էր եկեղեցի գնալու։ Սառան գունաթափվեցաւ. նա իսկոյն դուրս գնաց սենեակից, և հօր առաջը կտրելով, ասաց.

—Գիտես, հայրիկ, Մուրադը եկել է։

—Ե՞րբ, ու՞ր է, հարցրեց հայրը զարմանալով։

—Հէնց այս րոպէիս, այնտեղ սենեակումն է։

Ես նրանց խօսակցութիւնը լսում էի. Սառան խաբեց հօրը. երկչոտ սովորութիւնը ստիպեց նրան սուտ խօսել։ Նա չը կամեցաւ ցոյց տալ, որ մենք մի քանի ժամեր միասին ենք եղել։ Դա կարող էր համարվել հրեշտակի նման մաքուր աղջկայ համար մի տեսակ անպարկեշտութիւն։

Հայրը շտապով ներս մտաւ, գրկեց ինձ, համբուրեց, և աւետարանական խօսքով յայտնեց իր ուրախութիւնը, որ վերջապէս դարձաւ իր «մոլորեալ ոչխարին»...

Նրա խօսքերի մէջ բովանդակվում էր և ուրախութիւն և յանդիմանութիւն։ Ես մոլորեալ ոչխար էի, հովիւը գտաւ ինձ։ Բայց ով մոլորեցրեց ինձ, ինչ բանումն էր իմ մոլորութիւնը,—այդ մասին նա ոչինչ չը խօսեց։

Սառայի հայրը խելացի մարդ էր, նա ինձ խորհուրդ չը տուեց գնալու մեր տունը, որովհետև կարող էր այնպէս պատահել, որ ես այնտեղ եղած ժամանակ, ֆերրաշները վրահասնէին և կալանաւորէին ինձ։ Նա ասաց, թէ ոստիկանութիւնը մեր գիւղի տանուտէրից ի ս թ ի դ ա մ է առել, տուգանք է նշանակել, եթէ ես մեր գիւղում յայտնվելու լինեմ, իսկոյն մատնել կառավարութեան ձեռքը, և «անպիտան» տանուտէրը, մի լաւ ծառայութիւն անելու համար, մեծ հաճութեամբ կը կատարէ այդ հրամանը։ Նա արդէն, աւելացրեց Սառայի հայրը, զանազան լրտեսների միջոցով հսկում է մեր տան վրա, որ ինձ բռնել տայ և այլն։

Սառայի հօր խօսքերից ես հասկացայ այն բոլոր պատճառները, թէ ինչու կառավարութիւնը ինձ ամենայն խստութեամբ որոնում էր։ Որպէս վարպետիս, նոյնպէս և մեր բոլոր աշակերտներին ու բանուորներին կալանաւորել էին։ Միայն ես էի մնացել, որ փախստական էի։ Քրէական գործերի ժամանակ պարսից դատաւորների քննութիւնը հարցմունքներով, վկաներով կամ այլ հետախուզութիւններով չէ կատարվում,—այլ միայն ծեծով։ Նրանք պատժում են նախ քան յանցանքի հաստատվելը։ Կալանաւորի ոտները դնում են ֆալախկայի մէջ, այնքան ծեծում են, կամ բանտի մէջ այնքան սարսափելի տանջանքներ են տալիս, մինչև նա խոստովանվի, թէ ինքն է գործել յանցանքը։ Քանի որ դեռ չէ խոստովանվել, տանջանքները աւելի և աւելի սաստկացնում են։ Այդ բոլորը փորձել էին թէ վարպետիս և թէ նրա գործաւորների վրա, բայց նրանցից մի որոշ խոստովանութիւն չէին դուրս բերել։ Վարպետս ասել էր միայն, թէ բանալիի վրա դրած դրօշմը, իրան է, իր արհեստանոցի դրօշմն է, բայց թէ ինչպէս է շինվել այդ բանալին կամ ով է շինել,—այդ մասին տեղեկութիւն չունի։ Նոյնը ասել էին և արհեստանոցի աշակերտներն ու բանուորները։ Մնում էի ես, որ փախստական էի, և իմ փախչելը աւելի կասկածաւոր էր դարձրել ինձ։ Այդ էր պատճառը, որ ինձ ամենայն խստութեամբ որոնում էին, մտածելով, թէ ինձանով կը լուծվի մթին գաղտնիքը։

Այդ բոլորը լսելու ժամանակ, փոքր էր մնում, որ ես յայտնէի գաղտնի իսկութիւնը։ Բայց ես դարձեալ զսպեցի ինձ, որ ոչ ոքին չասեմ, մինչև քաւոր Պետրոսին չը տեսնեմ։ Բայց գուցէ դա շատ ուշ կը լինէր։ Մնում էր մի օր. միւս օրվայ առաւօտը վարպետիս պիտի դուրս բերէին դատապարտութեան հրապարակի վրա...«Վնաս չունի, մտածեցի ես, եթէ այսօր չը կարողացայ գտնել քաւոր Պետրոսին, ես ինքս անձամբ կը ներկայանամ գլխաւոր դատաւորին, բոլորը մի ըստ միոջէ կը յայտնեմ, ինչ որ կատարվել է»...

—Դու կը մնաս այստեղ, մեր տանը, ասաց Սառայի հայրը։—Այստեղ կան ապահով տեղեր քեզ թագցնելու համար. ես կը պահեմ քեզ, մինչև վտանգը անցնի։

—Ապա մօրս, քոյրերիս չ՞ի պիտի տեսնեմ, հարցրի ես։

—Հարկաւոր չէ նրանց տեսնելու համար անպատճառ ձեր տունը գնաս. նրանց այստեղ էլ կարող ես տեսնել։

Նա դարձաւ դէպի Սառան, ասելով.

—Գնա խնամի Նաղանիին կանչիր այստեղ. չասես Մուրադը եկել է, ասա միայն, թէ հայրս կանչում է։ Ո՞վ գիտէ, կնամարդ է, սիրտը բարակ կը լինի, կարելի է որդու անունը լսելով, կը սկսէ զանազան անզգոյշ ձայներ բարձրացնել և հարևանների ուշադրութիւնը իր վրա կը դարձնէ։

Սառան վազեց դէպի մեր տունը։

Իմ գրիչը անզօր է նկարագրելու այն անսահման ուրախութիւնը, որով մայրս համբուրեց ինձ։ Մարդկային լեզուն դեռ չէ ստեղծել այն բառերը, որ ընդունակ լինէին արտայայտելու մօր սրտի զգացմունքները, մօր սրտի ցաւերը։

Քոյրերս նոյնպէս, քնից դեռ նոր վեր կացած, ինձ մօտ վազեցին, երբ Սառայից իմացան իմ գալուստը։ Նրանց գգուանքը, նրանց հրճուանքը նոյնքան հրեշտակային էր, որպէս նրանց սիրտը։ «Դու այլ ևս չես գնայ, դու մեզ մօտ կը մնաս», անդադար հարցնում էին նրանք։ Ես ոչինչ չէի գտնում պատասխանելու։

Մայրս հաւանեց Սառայի հօր կարգադրութիւնը, որ ինձ իրանց մօտ էր պահել և չէր թողել, որ մեր տունը գնամ, որովհետև գիւղի գզիրը (տանուտէրի օգնականը) ամեն առաւօտ գալիս էր մեր տունը ինձ որոնելու համար։

(Կը շարունակվի)

տեսալը: «Եղանակը դեռ տաք է: Այստեղ տարածված է տաւարի ցաւ, որ շատ զոհեր է տանում: Ուտելեղէնների գները էժան են: Միսը, ոչխարինը արժէ փութը 6 կոպէկ, այծինը 4 կոպէկ, բրինձի պուդը 2 րուբլ, իւղը 9 մինչև 16 րուբլ, ալիւրի պուդը ծախվում է 60 կոպէկով, հաւը 25 կոպէկով: Աշնացանը բաւական աջող է երևում, միայն տեղ տեղ երևացել են մկներ:»

—

Նոյն տեղից մեզ գրում են: «Նորերումս Խզլիբում վախճանվեցաւ պ. Ս. Կանայեանցի կինը: Պ. Կանայեանց, փոխանակ մի փարթամ հացկերոյթ տալու, նուիրեց իր հանգուցեալ կնոջ յիշատակին 50 րուբլ մեր գիւղի ուսումնարանին:»

—

Յայտնում ենք «Մշակին» գրվել ցանկացողներին, որ մեր խմբագրատունը տօն օրերին բաց կը լինի առաւօտեան 11 ժամից մինչև 2 ժամ, իսկ կէսօրից յետոյ 4 ժամից մինչև 5 ժամ:

—

Շաբաթ օր, յունվարի 1-ին նեգրերի և նեգրուհիների երկրորդ կօնցերտ կը լինի Արծրունու թատրօնում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Սալմաստ, 10 դեկտեմ.

Շէյխ-Իբադուլլահը և նրա որդի Շէյխ-Նուրէդդինը կալանաւորվեցան: Տաճկական Հայաստանի այդ բարբարոս աւերիչները գոնէ առ ժամանակ աքսորանքի մատնվեցան:

Աւելորդ չեմ համարում այդ դէպքի մանրամասները հաղորդել: Շէյխ-Իբադուլլահը բնակվում էր իր սեպհական գիւղում, որ կոչվում է Նէհրի: Երբ լուր է հասնում, թէ Թիւրքաց կառավարութիւնից զօրքեր են ուղարկված նրան կալանաւորելու, նա թողնում է իր բնակարանը, և նոյեմբերի 3-ին ամրանում է մի բերդի մէջ, որը վեց ժամու ճանապարհով միայն հեռու էր յիշեալ գիւղից: Թիւրքաց զօրքերը, որ բաղկացած էին երեք բատալիօնից, Սուլէյման փաշայի հրամանատարութեան ներքոյ, պաշարում են բերդը: Պաշարումը տևում է 18-օր. Թիւրքաց զօրքերը յարձակողական միջոցներ գործ չեն դնում, սպասելով, որ առանց կռուի շէյխը անձնատուր կը լինի: Երբ նկատում են նրա յամառութիւնը, սկսում են ռմբակոծել բերդը: Թնդանօթների միայն 60 հարուածները երկու ժամվայ մէջ աւերակ դարձրին այն երևելի աւազակապետի բերդը, որը մի ժամանակ այնքան աղմուկ բարձրացրեց, մինչև անգամ եւրօպական մամուլի ուշադրութիւնը իր վրա դարձրեց:

Շէյխը փախուստի ճանապարհ չը գտնելով, անձնատուր եղաւ: Թիւրքաց զօրքերը վարվեցան նրա հետ նոյն բարբարոսութեամբ, ինչպէս նա ինքը շատ անգամ վարվել էր իր արշաւանքների ժամանակ: Նրա շէյխական (հոգևորական) հագուստը մերկացրին և թողեցին նրա վրա միայն շապիկը և անդրավարտիկը: Տարան դէպի Հինքաբի կոչված աքսորատեղը: Շէյխի բնակութեան սահմաններում գտնված բոլոր քրդական գիւղերը ենթարկվեցան թիւրքաց զօրքերի աւարառութեանը, ամեն ինչ յափշտակեցին, ամեն ինչ կողոպտեցին: Այդ յափշտակութիւնից ազատ չը մնաց մինչև անգամ շէյխի տունը և նրա անմատչելի հարեմը: Նրա բազմաթիւ կանայքը մնացին թիւրք զինուորների ձեռքում:

Շէյխի անկումը խորին ցնծութիւն պատճառեց առհասարակ բոլոր քրդերի մէջ: Այդ մարդը պաշտված էր քրդերից. նրան յարգում էին, նրան հպատակում էին, ոչ միայն իբրև մի հոգևոր գլխաւոր, այլ որպէս մի ամենակարող և անյաղթելի զօրավար: Ամեն մի քուրդ նրա վրա այն հաւատն ունէր, որ կռիւների ժամանակ նա կարող էր մեծ մարգարէի շնորհիւ թշնամու գնդակները դարձնել դէպի թշնամին դարձնել: Երբ նա բաղանիք էր գնում, այն օր նրա բաղանիքի ջուրը քրդերը բաժանում էին իրանց մէջ, և գործ էին ածում որպէս մի սրբութիւն, սրսկելով իրանց երեսների և մօրուքների վրա: Բայց մահմետականութիւնից առաջ եկած կարծիքը միանգամայն ոչնչացաւ, երբ տեսան նրա անկումը: Այնուհետև իրանք քրդերը սկսեցին անէծք թափել նրա վրա, որին մի ժամանակ պաշտում էին: Այստեղից յայտնի է, թէ ինչ նշանակութիւն ունի քրդի ոգևորութիւնը և որքան անհաստատ է նրա հաւատարմութիւնը:

Ատրպատականի առաջնորդ Գրիգոր արքեպիսկոպոս Մուշեղեանցը, որպէս յայտնի է «Մշակի» ընթերցողներին, վախճանվեցաւ Ուրմի քաղաքում: Իբրև մի ապացոյց, թէ պարսից կառավարութիւնը որքան յարգանքով է վերաբերվում դէպի հայոց հոգևոր գլուխները, հարկաւոր եմ համարում յիշել, որ հանգուցեալի ցանկութեան համեմատ նրա մարմինը Ուրմիից պէտք է բերվէր Սալմաստ: Յուղարկաւորութիւնը կատարվեցաւ խիստ փառաւոր կերպով: Ուրմիի նահանգապետ Ամիր-Նիզամի կարգադրութեամբ զինուորական երաժշտութեամբ դուրս բերեցին քաղաքից հանգուցեալի դագաղը, որի ետևից գնում էր մի ամբողջ բատալիօն սարբազական զօրք: Նրանք ուղեկցեցին մինչև մէկ մղոն ճանապարհ: Յետոյ Սալմաստայ հայերից 200 ձիաւորներ բերեցին հանգուցեալին իրանց գաւառի փէյաջիկ գիւղը և ամփոփեցին սուրբ Գէորգ եկեղեցու գաւթում, հանգուցեալ Սահակ արքեպիսկոպոս Սաթունեանի շիրիմի մօտ:

Մուշեղեանցի առաջնորդութեան ժամանակը թէև խիստ կարճատև եղաւ, այսու ամենայնիւ, նա շատ օգուտներ տուեց Ատրպատականի հայերին: Նրա գլխաւոր ջանքն էր բարեկարգել դպրոցները և իր նպատակին մասամբ հասաւ նա: Բայց նրա վախճանից յետոյ, դարձեալ ամեն ինչ իր հին կարգին է գնում, այսինքն ուզում եմ ասել՝ անկարգութիւնը սկսում է տիրել դպրոցներում և տիրացուները իրանց սաղմոսով և շարականներով ասպարէզ են մտնում: Պարսկաստանում մի լաւ առաջնորդի կարևորութիւնը ամեն դէպքում զգալի է: Շատ գործեր նրանից կախված են, շատ բաներ նրանից են սպասվում: Այդ շատերից կը յիշեմ մէկը միայն:

Այս օրերում առիթ ունեցայ տեսնվել Մարաղայ գաւառի Թադէոս առաքելոյ վանահօր հետ: Նա պատմում էր, թէ տեղային պարսիկ խաներից մէկը՝ Ամանուլլահ-խանը, անիրաւացի կերպով տիրացել է մի ամբողջ գիւղ, որ վաղեմի ժամանակներից պատկանում էր վանքին և եղել է միշտ վանքական կալուածք: Այդ գիւղի կալուածագիրը Ատրպատականի նախորդ առաջնորդ հանգուցեալ Վեհապետեանի միջնորդութեամբ կրկին հաստատվեցաւ Նորին Մեծութեան Պարսկաստանի ներկայ Շահի առանձին ֆիրմանով: Բայց չը նայելով այդ բոլորին, յիշեալ խանը բռնութեամբ տիրում է վանքական գիւղին: Այդ բաւական չէ, վանքի սենեակներից տասը իր համար ցորենի շտեմարան է շինել: Բայց որովհետև սենեակները հնացած լինելով այլ ևս շտեմարանի յատկութիւն չունեն, այժմ խանը կամենում է նոյն նպատակի համար գործ ածել վանքի տաճարը: Բայց գիտէ՞ք դա ո՞ր վանքն է. դա այն վանքն է և գտնվում է այն տեղում, որով միշտ պարծենում են հայերը.—դրա մօտ են Վարդանանց նահատակութեան տեղերը, Աւարայրը,—դա Հայաստանի նախկին առաքեալի Թադէոսի հռչակաւոր վանքն է:

Վանքի վանահայրը սկսեալ 77 թւականից հարիւրաւոր խնդիրքներ է ուղարկել Էջմիածին, շատ անգամ ինքն անձամբ գնացել այնտեղ, որ վանքի դրութեան մասին հոգ տանեն, որ չը թողնեն նրա հարուստ կալուածները պարսիկները անիրաւութեամբ տիրանան,—բայց նրա բոլոր խնդիրքները մնացել են ապարդիւն, ոչ ոք ուշադրութիւն չէ դարձրել:

Պարսկաստանի վիճակում բազմաթիւ այս տեսակ գործեր կան, որոնք կարօտ են մի արթնաջան հոգևոր առաջնորդի աշխատութեանը, որ մաքրէին, կարգի դրվէին: Բայց այսօր Պարսկաստանը առաջնորդ չունի և չեն էլ մտածում ուղարկել: Ի՞նչ կը լինի հետևանքը,—շատ հասկանալի է, եթէ մեր դրութիւնը կը համեմատենք անհովիւ ոչխարների հօտի հետ…

* * *

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Daily News» լրագիրը հաղորդում է դեկտեմբերի 30-ին: «Երէկ Գլադստօն 73 տարեկան դարձաւ: Նա անթիւ շնորհաւորական նամակներ և հեռագիրներ ստացաւ: Շնորհաւորութիւնները ստանում էր Եւրօպայից, Ամերիկայից, մինչև անգամ և Աւստրալիայից: Ի միջի այլոց Ուէլսի իշխանը և իշխանուհին ուղարկեցին մինիստր-նախագահին իրանց շնորհաւորութիւնները:

—Վիէննայի «Neue Freie Presse» լրագրին Փարիզից հեռագրում են դեկտեմբերի 30-ից: «Կլերիկալները սուտ լուր են տարածում իբր թէ Գամբէտտան սուրբ հաղորդութիւնն ընդունեց իր հօրեղբօր աբեղայ Մասսաբի ձեռքից, բայց միայն այն ժամանակ, երբ այդ հօրեղբայրը եկաւ նրա մօտ ոչ թէ փարաջայով, այլ հասարակ քաղաքացու հագուստով: Կղերականները հաւատացնում են, որ աբեղան մնաց նրա մօտ երկու ժամ և կարողացաւ համոզել նրան ընդունելու սուրբ հաղորդութիւնը:»

—Փարիզի «Temps» լրագրի Կայիրէից ստացած տեղեկութիւնների համեմատ, Արաբին իր ճանապարհ ընկնելուց առաջ, մի նամակ գրեց սուլթանին, որի մէջ շնորհակալութիւն է յայտնում ուղղափառների հրամանատարին և համոզում է մի և նոյն ժամանակ Աբդուլ-Համիդին չը յետ կանգնել Եգիպտոսի գործից:

—«Times» լրագիրը նկատում է, որ ժամանակակից նշանաւոր պետական գործիչների շարքում Գամբէտտան իր մահուան օրը չունէր զօրեղ, հեղինակութիւն ունեցող դրութիւն, բայց շատ կարելի է յայտնվում էր որպէս ամենանշանաւոր գործիչ, որովհետև ապագան, ըստ երևոյթին, նրան էր պատկանում: Ինչ և իցէ, նա իրաւունք ձեռք բերեց կանգնել ամենանշանաւոր պետական գործիչների շարքում:

—Լօնդօնից հեռագրում են դեկտեմբերի 21-ին: Երէկ դէպի ընտրողներն ուղղված իր ճառի մէջ Ջարլզ Դիլկ յայտնեց, որ անձամբ ճանաչում էր Գամբէտտային, ճանաչում էր նրա մտաւոր, ընտանեկան կեանքը և խորը կերպով տրտմած է մեր ժամանակակից Ֆրանսիական ամենամեծ քաղաքացու մահով:

—«Pall-Mall Gazette» լրագիրը ասում է, որ եւրօպական քաղաքականութեան ասպարէզում միայն մի անձնաւորութիւն կայ, որը անհետանալով, կարող էր մեծ յուզում պատճառել: Գամբէտտային ազատամիտ Եւրօպան ողբում է, որպէս մեծ, վերին աստիճանի նշանաւոր մարդուն, որը ցոյց էր տալի զօրութիւն և արիութիւն ազնիւ գործ պաշտպանելու մէջ, մի մարդու, որը Ֆրանսիայի պատմութեան մէջ կը գրաւի մի տեղ ամենաեռանդոտ, ամենակենդանի, հանրապետութեան իսկական հիմնողների շարքում:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիկտոր Հիւգոյի միջամտութիւնը յօգուտ Օ բ ե ր դ ա ն կ ի ոչ միայն օգուտ չը բերեց յանցաւորին, բայց աւելի ևս վնասեց նրան: Ահա թէ ինչ են ասում լրագիրները այդ առիթով: «Կայսրը ինքն ևս ցանկանում էր ներել Օբէրդանկին և կամենում էր մահուան պատիժը բանտարկութեան փոխել: Վիկտոր-Հիւգոյի նամակը յանկարծ փոխեց նրա դիտաւորութիւնը: Մանաւանդ դուքս Ալբէրտը, որ մեծ ազդեցութիւն ունի կայսրի վրա, անողոք էր: Նա ասեց, ինչպէս պատմում են,—որ զօրքի մէջ կարգապահութիւնը չը պէտք է թուլացնել դաւաճանել բանակատեղծին դուրս գալու համար:»

⁂

Դեկտեմբերի 5-ին Ադելինա Պատտի, որ այժմ Նիւ-Եօրկում է գտնվում, հետևեալ բովանդակութեան մի նամակ ստացաւ. «Ողորմած տիրուհի. Նորին Մեծութիւն Հաւայի թագաւորը հրամայեց ինձ յանձնել ձեզ արքայական Կապիօլանի շքանշանը: Դօկումենտը և շքանշանը ինձ մօտ են, և ես բաղդաւոր կը լինեմ դրանց ձեզ ներկայացնել, եթէ որ դուք կը բարեհաճէք ընդունել ինձ այսօր երեք ժամին: Վաղը ես գնում եմ Սան-Ֆրանցիսկօ: Շ. Հաստինգս Ջուդ, Սանդվիչեան կղզիների թագաւորի սենեկապետ և քարտուղար:» Եւ ճիշդ որ շքանշանը նշանակեալ ժամին ստացաւ նշանաւոր երգչուհին: Այդ շքանշանը մի աստղ է գոյնաւոր ժապաւէնի վրա: Իսկ դօկումենտը, որ մագաղաթի վրա է գրված, հետևեալ բովանդակութիւնն ունի. «Կալակուա, Հաւայեան կղզիների թագաւորը,—ողջոյն ամենքին, ով կը տեսնէ այս. իմացէք, որ մենք նշանակեցինք և շնորհեցինք տիկին Պատտիին մեր Կապիօլանի արքայական շքանշանի ասպետ: Նա կունենայ այն բոլոր իրաւունքները և արտօնութիւնները, որ կապված են այդ շքանշանի հետ, և կարող է կրել այդ շքանշանը: Այդ պատճառով մենք հրամայեցինք տալ հրամանագիրը և կնքել մեր կնիքով: Տուա[illegible] մեր ստորագրութեամբ, մեր պալատում [illegible]ալուի մէջ, 1882 սեպտեմբերի 8-ին: Կալակուա, Թագաւոր:»

⁂

Յայտնի ֆրանսիացի գրող Պօլ Ֆէվալ անաջող ըսպեկուլացիայի պատճառով աղքատութեան է հասել: Որովհետև այդ նշանաւոր գրողը, որը այժմ եօթանասուն տարեկան է, անկարողացած է և կարողութիւն չունի կերակրել իր բազմաթիւ ընտանիքը (կնոջը և ութ զաւակներին), այդ պատճառով Ալբէր Դէլպի հրաւիրեց ֆրանսիական գրողներին և արտիստներին մի «երեկոյ» կազմել, որի հասոյթը պէտք է ապահովացնէ ծերունի բելետրիստին: Այդ առաջարկութիւնը համակրութեամբ ընդունվեցաւ: Պօլ Ֆէվալ մի ժամանակ իր ռօմաններով (որ նա շատ բազմաթիւ էր գրում) հարիւրաւոր հազար ֆրանկներ էր աշխատում:

⁂

Փարիզում շատ են խօսում մի խայտառակ գործի մասին: Կոմսուհի Լէսէպս, Սուէզի ջրանցքի հռչակաւոր շինողի կինը յարաբերութիւններ ունի ֆրանսիական մի կապիտանի հետ, որով և բացատրվում է, որ Լէսէպս, որը պսակվել է նրա հետ 70 տարեկան հասակում (նրա գեղեցիկ կինը այն ժամանակ 18 տարեկան էր) տասներկու տարվայ ընթացքում տասը արու զաւակ ունի: Կապիտանի կինը յայտնեց իր մարդու անհաւատարմութիւնը և խառնակութիւնը սկսվեց: Կոմսուհի Լէսէպս, վախենալով իր ամուսնու վրէժից, փախաւ:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 դեկտեմբերի: Правит. Вѣстн.“ լրագիրը հաղորդում է, որ դեկտեմբերի 25-ին և 26-ին Գատչինօի մէջ պալատի կողմից եօլկա էր շինված զինուորների համար, որոնք ամենքը առանց բացառութեան արժանացան ընծաներ ստանալու Նորին Մեծութիւն կայսրուհուց: „Русскій Инвалидъ“ լրագիրը հաղորդում է, որ Բարձրագոյն վաւերացման համեմատ բարօն Վրանգելի պատիժը, որ նախատեսված է պատիժների կանոնագրութեան 378 յօդուածի մէջ, լինելու է աստիճաններից, Արևելեան պատերազմի յիշատակի մեդալից, բոլոր առանձին իրաւունքներից զրկվելը և աքսոր Նովգորոդի նահանգը: „Голосъ“ լրագիրը հաղորդում է, որ արդարութեան մինիստրութիւնը մտադիր է թեթևացնել Օդէսայի, Խարկօվի և Կիևվի դատաստանական պալատների չափազանց ծանրաբեռնված գործունէութիւնը: Փետրվարին Ս. Պետերբուրգի մէջ կը կայանայ երկաթուղիական ժողով երկաթուղիների և մաքսատների յարաբերութիւնները քննելու համար: Դեկտեմբերի 27-ին Կիևվի քաղաքային թատրօնի մէջ, երբ հասարակութիւնը հաւաքվում էր, հրդեհ ընկաւ: Արտիստները փախան: Հրդեհը շուտ հանգցրին: Մարդկերանց հետ դժբաղդութիւններ չեն պատահել: Ներկայացումը սկսվեցաւ 10 ժամին:

ԼՕՆԴՕՆ, 29 դեկտեմբերի: Այս շաբաթ կը հասնի այստեղ Էդինբուրգեան դուքսը և կը պատրաստվի Ռուսաստան գնալու համար:

ՓԱՐԻԶ, 29 դեկտեմբերի: Սենատի և պատգամաւորների ժողովի հանրապետական մեծամասնութիւնները մտադիր են ազգաբնակութեանը ուղղած մի շրջաբերական հրատարակել հանրապետութեան ապագայի վերաբերութեամբ երկիւղը փարատելու համար, որ պատճառեց Գամբէտտայի մահը:

ՎԻԷՆՆԱ, 29 դեկտեմբերի: Այստեղի Թիւրքաց դեսպանատունը հերքում է լուրերը Հայաստանի մէջ ընդարձակ դաւադրութեան բացման մասին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 դեկտեմբերի: Կուրսերը ամրանում են. Լօնդօն $23^3/_4$ պէնս, Բեռլին $201^3/_4$ մարկ, Փարիզ $248^3/_4$ ֆրանկ, ոսկի 8 ր. 33 կ., արծաթ 1 ր. 37 կ.: Ֆօնդերը շատ ամուր են: Ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 220 ր. 50 կ., երկրորդ 209 րուբլ: Արև-

ւելեան փոխառութեան օբլիգացիաները 88¾ ր.:

ՄԱՐԻՈՒՊՕԼ, 29 դեկտեմբերի: Թոյլ են տուած մանկավարժական կուրսեր ժողովրդական ուսուցիչների համար բարօն կորֆի առաջնորդութեամբ:

ՓԱՐԻԶ, 29 դեկտեմբերի: Գամբետտայի հայրը Գրեվիին ուղարկած մի հեռագրով պահանջում է, որ իր որդու մարմինը տեղափոխվի Նիցցա: Հանգուցեալի բարեկամները օրերումս ուղևորվում են Նիցցա, յուսալով, որ ծերունին կը զիջանէ նրանց անձնական խնդիրներին: Գամբետտայի յիշատակին փարիզի մէջ դեղեցիկ արձան կը կառուցվի ազգային նուիրատուութեամբ:

ՀՌՕՄ, 29 դեկտեմբերի: Աւստրիական կառավարութիւնը շնորհակալութիւն յայտնեց իտալական կառավարութեանը Աւստրիայի դէմ թշնամական ցոյցերը ճնշելու համար: Պապը, ընդունելով չեխերի արիստոկրատներին, յոյս յայտնեց, որ եկեղեցին շուտով յաղթող կը հանդիսանայ:

ԲԵՐԼԻՆ, 29 դեկտեմբերի: Հեղեղից վնասվածներին օգնելու համար նշանակված է 600,000 մարկ: Հռենոսի մակերևոյթը իջնում է: Սերբ-Գերմանական առևտրական դաշնագիրը կապված է տաս տարով:

ՕԴԷՍՍԱ, 30 դեկտեմբերի: Դումայից ժողոված դումարով վճռված է կանգնեցնել մի պատուանդան, 15,000 րուբլ արժողութեամբ, նրա վրա կայսր Աղէքսանդր II-ի բրօնզեայ արձանը կանգնեցնելու համար:

ՍՕՖԻԱ, 30 դեկտեմբերի: Մինիստրական ճգնաժամ պատահեց, վուկոտիչի հետ կաուլբարսի և Սօբօլևվի ունեցած երկպառակութեան պատճառով:

ԲԵՐԼԻՆ, 30 դեկտեմբերի: Հռենոսեան հէսսէնի մէջ հեղեղից վնասվածների համար կառավարութիւնից նշանակված է երեք միլիօն մարկ օժանդակութիւն:

ՓԱՐԻԶ, 30 դեկտեմբերի: Պատգամաւորների ժողովի նախագահ կրկին ընտրված է Բրիսսօն:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 դեկտեմբերի: կուրսերը սկսում են ընկնել: Լօնդօնի վրա $23^{11}/_{16}$ պէնս, Բերլինի վրա $200^{1}/_{4}$ մարկ, փարիզի վրա 248 ֆրանկ, ոսկին 8 ր. 35 կոպ.: Բերլինում ռուսաց թղթադրամի գինը թոյլ է, այն է $199^{1}/_{4}$ մարկ:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ

ԱՍՏՂԱԳԷՏԸ

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՊԼԱՏՕՆ ԶՈՒԲՕՎԻ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ ՐԱՖՖԻ

Թիֆլիսում գինն է 1 ր. 20 կ.
Թիֆլիսից դուրս . . . 1 ր. 50 կ.

Վաճառվում է

„Մշակի“ խմբագրատանը. „Կենտրօնական գրավաճառանոցում.“ Զաքարիա Գրիգորեանի „Կովկասեան գրավաճառանոցում.“ պ. Շահվերդեանի գրավաճառանոցում. պ. պ. Շահինեանցի և Տէր-Գրիգորեանցի ծխախոտի մագազիններում:

ՐԱՖՖԻ

ԽԱՄՍԱՅԻ

ՄԷԼԻՔՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԳԻՆՆ Է 1 Ր. 50 Կ.

Գիրքը բաղկացած է 467 երեսներից

Թիֆլիսում վաճառվում է

„Մշակի“ խմբագրատանը.—„Կենտրօնական գրավաճառանոցում“ Միրիմանօվի տանը №№ 3 և 4. պ. Զաքարիայ Գրիգորեանցի „Կովկասեան գրավաճառանոցում“.—պ. Էնֆիաճեանցի ծխախոտի խանութում.—պ. Շահինեանցի ծխախոտի խանութում:

Օտարաքաղաքացիք կարող են գիմել կամ յիշեալ տեղերը, կամ ուղղակի հեղինակին հետևեալ հասցեով:

ТИФЛИСЪ. Редакція „Мшакъ“. РАФФИ.

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ

ՄԷՋ, ԹԷՅԻ ԳՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՓՈՔՐԱՑՈՒՄՆ

(MAISON DE CONFIANCE) ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԵՐԵԱ №№ 156, 157, 158, 159 և 160.

Համեմատեցէք թէյ

1 ր. 10 կ. թէյի հետ ամեն տեղ	1 ր. 30 կ.
1 „ 20 „	1 „ 60 „
1 „ 40 „	1 „ 90 „
1 „ 60 „	2 „ 20 „
1 „ 80 „	2 „ 50 „
ամենալաւը 2 ր.	3 „ ——

Մի և նոյն տեղը գործակալութիւն վաճառման շօկօլադի և կակաօ-ֆրայ էսսենցիայի, Պալմերի բիսկվիտների, Բազրի կօնֆեկտների, Շեֆերդի դանակների, Տուրների գրիչների, Գասսի հրացանների, վեկլիի րէվօլվերների, Բարնսբիի թամբերի, Մեկինի ամաններ, կօլմանի կրախմալ և մանանեխ, Շվարցի ալբօմներ և այլն և այլն:

48—100

ԵՐԿԱԹԷ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ

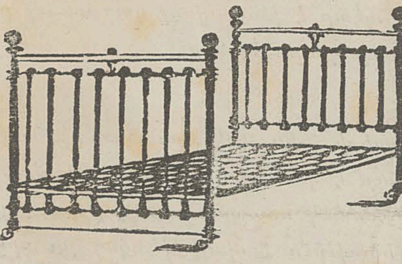

ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ

Մի հոգու համար 8 րուբլուց, երկու հոգու համար 14 ր., մահիճներ ծովային խոտով լցված 6—9 ր. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ:
Նոյն տեղը մեծ քանակութեամբ ԱՄԱՆՆԵՐ, դանակներ պատառաքաղներով, երկաթէ ԳՐԻՉՆԵՐ, կողպէքներ, թիեր, տղամարդկերանց և կանանց ԹԱՄԲԵՐ, մատուցարաններ, ԿԼԷՕՆԿԱ, րէվօլվերներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ալբօմներ, կօնֆեկտներ, ԹԷՅ 1-ին հունձի և այլն 25% աւելի լաւ և էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

8—100

ՕԳՏԱՒԷՏ ՆՈՅՆ ԻՍԿ ՏՕՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Խնբերի մուրաբա, պաստեղ 1-ին տեսակի և ուրիշ ԿՕՆՖԵԿՏՆԵՐ, անգլիական բիսկվիտ, կակաօ և շօկօլադ, ԱՍՂԱՄԱՆՆԵՐ ընծաների համար, բաժակներ, խցանահաններ, Ջրամաններ, ԹԷՅԱՄԱՆՆԵՐ բրիտ[illegible]ն մետալից և այլն: ԱՆԳԼԻԱ[illegible] ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ:

8—10

Въ Редакціи газеты
«МШАКЪ»
Продается
БРОШЮРА
„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“
Д. Григорія АРЦРУНИ.
Брошюра напечатана въ Москвѣ.
Цѣна 25 коп.

ԹԷՅ առաջին հունձի այս տարի չափազանց դղյնաւոր և հոտաւէտ: Այդ թէյից ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ ստացված է 50,000 ֆունտ և ծախվում է 25% էժան և աւելի լաւ քան թէ ուրիշ տեղ: Օրինակ. Լաւ ԿՕՆԳՕ թէյ 1 ր.—1 ր. 20 կոպ., պատուական ՍԱՆՑԱ թէյ 1 ր. 40 կ., հիանալի ՄՕՆԻԿ թէյ 1 ր. 60 կ. այս թէյ ամեն տեղ ծախվում է 2 ր.—2 ր. 50 կ., գեղեցիկ ԿԱՑՍԱՌԻ թէյ 1 ր. 80 կ. և ամենալաւ ֆու-չու-ֆու թէյ 2 ր. մաքուր թէյ առանց թղթի: Նոյն տեղը սովորաբար լինում են 500 երկաթէ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ 6 ր.—60 ր., երկաթէ ԳՐԻՉՆԵՐ ամբողջ Անդրկովկասի համար, շօկօլադ ֆրայ, Շեվիլդի ԴԱՆԱԿՆԵՐ, վերականգնող ՄԱԿՄԱՍՏԵՐ մազերի համար, հրացաններ ԴԱՌԻ, ՐԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ վէբլի, ԹԱՄԲԵՐ Բարնեբլի, կօլմանի նըշըշտայ, ԱԼԲՕՄՆԵՐ Շվարցի կէս գնով: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹ, ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԵՐԷՅՈՒՄ № 156, 157, 158, 159 և 100:

96—100

ԱԶԳԻ ԱՌԱՋ ՈՒՆԵՑԷՔ որ տօներից յետոյ ԴԵՐԻԱՆԵՐԻ և ՎԵՐԱՐԿՈՒՆԵՐԻ պատուէրները ընդունում ենք առաջուանից 30% արժան: Գանօվսկի փողոցում տ. № 10 ԿԱՆԱՆՑ ԴԵՐՁԱԿ ԳՐԻԳՈՐ ԱՆԻԵԱՆՑ

2—3

ԽԵՐՆԴԻՆՕՎԻ ՔԱՐՎԱՆՍԱՐԱՅՈՒՄ

Ծածկված բազազխանի մօտ վարձով է տրվում մի ՊԱՀԵՍՏ, որ 1-ին գիլդիայի վաճառական վահանեանցինն էր, որտեղ կարելի է պահել 2,000 բեռը ծխախոտ և որ տարեկան 700 ր. եկամուտ է տալիս: Այժմ գինն էլ կարելի է պակասեցնել: Տեղեկանալ վերոյիշեալ քարավանսարայի մէջ ԿԱՊԱԼԱՌՈՒ ՍԵՐՈՎԲ ՏԷՐ-ՋԱՆԵԱՆԻՑ:

5—10

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

(ԿՈՒԿԻԱ, ՍԻՄԷՕՆՕՎՍԿԻ ՓՈՂՈՑ, Տ. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆԻ):

Հիւանդները ընդունվում են ամեն օր:

Առաւօտեան՝ 9—11 ժ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—վիրաբուժութեան և վեներական հ. և ՐՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—կանանց, երեխայոց և ներքին հ. 10—12 ժ. ՇԱՀԱԶԻԶԵԱՆՑ—ներքին հ. 12—1 ժ. աչքացաւի ԼԱՐԻՕՆՕՎ—ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի և ՐԵՅԽ—չորեքշաբթի և կիրակի:

Երեկոյեան՝ 5—7 ժ. ՈՒՇԱԿՕՎ—երեխայոց և կոկորդի հ. երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ: Ջղային և հոգեկան հ. և էլեկտրա-բուժութեան ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆՑ—ամեն օր և, երբ խորհրդակից նոյն հիւանդութեանց համար, Ա. ԲԱԲԱՅԵԱՆ—երեքշաբթի և շաբաթ: Ընդհանուր բժշկական խորհուրդ (կօնսուլտացիա)—երեքշաբթի և շաբաթ 7—8 ժամը երեկոյեան: Գիշերօթիկ հիւանդներ: Վարձ՝ խորհուրդ երթևեկներին—50 կոպ. կօնսուլտացիան— 3 րուբ. չքաւորները—անվարձ:

Հիւանդանոցումը բնակվում է ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԸ:

Դօկտօր Բաբայեանը կը սկսի ընդունել հիւանդներին Յունվարի 8-ից. Յունվարին կը բացվի հիւանդանոցումը և Ջրաբուժական բաժանումն, որին կը ձեռնարկի բժիշկ Տելեաֆուսը:

(չոր. ուրբ.)

ՎԱՐՇԱՎԱՅԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՏԷՐ ԻՕՍԻՖ ՖՐԱԺԷԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Շատ անգամ ինձ լուրեր են հասնում, որ թոյլ, փափուկ և վատ ԱՐԾԱԹԱՋՐԱԾ իրերը, որոնք ոչինչ գին չունեն, ծախվում են իմ ՖԻՐՄԱՅԻ ՊԱՏՐՈՒԱԿՈՎ: Այդ պատճառով անհրաժեշտ համարեցի ԳՈՐԾԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ բանալ ԹԻՖԼԻՍԻ մէջ, որտեղ քանակութեամբ և մանր կը վաճառվեն իմ գործարանի բոլոր արդիւնաբերութիւնները գործարանական գներով, ՉԸ ՀԱՇՒԵԼՈՎ տեղափոխութեան և խանութի ԾԱԽՍԵՐԸ: Խանութի մէջ կը լինեն իրեր ԿԵՂԾ ԱՐԾԱԹԻՑ, ՄԵԼԽԻՕՐԻՑ և ՄԱՔՈՒՐ ԱՐԾԱԹԻՑ 84%:

Իմ արդիւնաբերութիւնները կատարելապէս փոխարինում են մաքուր արծաթը, մանաւանդ պատիւ ունեմ առաջարկել ԴԱՆԱԿՆԵՐ, ՊԱՏԱՌԱՔԱՂՆԵՐ, ԳԴԱԼՆԵՐ, ԹԷՅԻ ԳԴԱԼՆԵՐ, նոյնպէս ՍԵՐՎԻԶՆԵՐ սեղանի, թէյի և կաֆէի համար:

Այդ իրերը իրանց բոլոր մասերով ԱՄՈՒՐ ԵՆ, լաւ արծաթաջրված, այդ պատճառով նրանց կարելի է կրակի մէջ դնել և ԳՈՅՆԸ չեն կորցնի:

Բոլոր իրերը երկար տարիների գործածութիւնից փչանում են, ուստի ես կարող եմ նրանց ՆՈՐԻՑ արծաթաջրել կամ թէ ԳՆԵԼ իրանց սկզբնական ԱՐԺՈՂՈՒԹԵԱՆ $^{1}/_{3}$:

Վաճառականներին և քանակութեամբ գնողներին ԶԻՋՈՒՄՆ է լինում: Օտարաքաղաքացի գնողները կարող են ստանալ իմ ապրանքները նոյն ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ, ինչպէս իմ միւս բոլոր խանութներից:

Աւածներիս ճշմարտութեան մէջ յարգելի հասարակութիւնը կարող է համոզվել ԻՄ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ, որ գտնվում է ԴՎՈՐՑՕՎ ԱՅԱ ՓՈՂՈՑԻ վրա, Երալօվի տանը, ԿԱԼԱՄԿԱՐՕՎԻ խանութի ՀԱՆԴԷՊ:
Հասցէ նամակների համար. I. ФРАЖЕ, ТИФЛИСЪ.

Ի. ՖՐԱԺԷ ՎԱՐՇԱՎԱՅԻՑ

5—6 (2)

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 30 Декабря 1882 года. Типогр. Главн. Упр. Главнонач. гражд. час., Лор.-Меликъ. ул. каз. д.